

**Independent Joint Anti-Corruption
Monitoring & Evaluation Committee**

مطبوعاتې اعلامه : د څارني او ارزوني کميټې د دوه اړخيزه حساب ورکوني چوکاټ له لارې په خپل ځاني اعتماد په وړاندې شويو ژمنو کې د اداري فساد په وړاندې د مبارزې اړوند د ژمنو د کمېنت په اړه خپلې انديښنې څرگندي کړي.

کابل، افغانستان، ۱۳۹۵ تله ۷ – آیا افغانستان له اداري فساد څخه پاکيدای شي؟ ستونزمنه ده، د هغو ۲۵ طرحو څخه چې راتلونکي اونی به د بروکسل په کنفرانس کې پرې هوکړه وشي يوازې يو يې د اداري فساد ضد کړني ته راجع کيږي او له دې څخه دا مالوميږي چې دا کوم لومړيتوب نه دی. د افغانستان حکومت او نړيواله ټولنه له دې غوره عمل کولای شي. نړيوالې ټولني او افغان حکومت د يو شمير لنډ مهاله طرحو څخه يوه نوي مسوده جوړه کړي ترڅو له SMAF (د دوه اړخيزه حساب ورکوني چوکاټ له لارې په خپل ځاني اعتماد) همغږي شي. دا به له هغو هوکړه ليکونو سره يوځای شي چې د افغانستان په اړه له بروکسل کنفرانس څخه صادرېږي او دغه کنفرانس به د ۱۳۹۵ کال د تلي په ۱۳ او ۱۴ نيټو دايرېږي.

دغه مسوده ۲۵ طرحې لري چې د راتلونکو ټاکنو لپاره کولای گامونه، د بنځو لپاره ځانگړي محکمې، د مرستو اغيزمنتيا د لاسه والي لپاره کړني رانغاړي. دا د هغو ۳۹ طرحو ځای نيسي چې د ۱۳۹۴-۱۳۹۵ لپاره پرې هوکړه شوي وه. (۱ يادابنت ته مراجعه وکړئ)

سره له دې چې د اداري فساد کمولو د مرکزي ارزښت په اړه افغان حکومت او نړيوالې ټولني پياوړي احساسات بيان کړي، دغه طرح يواځې يو اقدام داسې لري چې په نيغه توگه د اداري فساد کمولو ته رجوع کوي.

د اداري فساد د کمولو په اړه د نړيوالې ټولني له خوا ژمنو لپاره کومه سرچينه هم نشته. دا هغه دوه اړخيزه ځاني اعتماد نه دی چې نوموړی چوکاټ يې په اړه خبرې کوي.

د څارني او ارزوني کميټه (MEC) لاندې د يو شمير ځانگړو ژمنو وړانديز کوي چې په څرگنده توگه به د بروکسل کنفرانس لپاره جوړ شوی چوکاټ پياوړی کړي.

مونږ په افغان دولت او نړيوالې ټولني باندې ږغ کوو چې د بروکسل کنفرانس کې ۱۳۹۶ کال لپاره د لنډ مهاله ژمنو يوه پياوړي مجموعه منظور کړي.

د اداري فساد ضد يوه اوسنی طرح

په ۲ گڼه ژمنه کې وړانديز شوی ځانگړی اقدام په لاندې ډول څرگندونه کوي:

“افغانستان د حکومت لپاره د اداري فساد ضد ستراتيژي د قانون د حاکميت او له اداري فساد سره د مبارزې د عالي شورا شورا له لوري د ۲۰۱۷ کال په لومړۍ نيمايي کې طرح او توشيح کيږي او د ۲۰۱۷ کال په دويمه نيمايي کې يې پلي کيدل پيل کيږي. په ۲۰۱۷ کال کې د عوايدو توليدونکي ۵ وزارتونه د اداري فساد ضد خپلو کاري پلانونو د پلي کيدو د پرمختگ په اړه عامه رپوټ ورکوي.”

ددې بيانيې لومړۍ برخه، چې د قانون د حاکميت او له اداري فساد سره د مبارزې د عالي شورا په اړه ده، يوه ډيره لوړه هيله ده. که څه هم حکومت د ۲۰۱۶ کال په جون کې د دغه شورا جوړه کړه کړه، خو بيا هم دغه اداره ددغې ژمنې د پلي کيدو لپاره خپل ځان ته د ۲۰۱۷ کال تر نيمايي پورې وخت ورکوي

د دويمې برخې په اړه، د طرحو مخکينۍ مجموعه کې ۵ وزارتونه دي ته اړ و چې د ۲۰۱۵ کال تر پای پورې خپل پلانونه چمتو کړي. تر دې مهاله بيوازينی طرح په ۲۰۱۷ کال کې د پرمختگ په اړه عامه رپوټ ورکول دي. (د څارني او ارزوني کميټې په دغو پلانونو باندې په جلا توگه توضيحات ورکړي دي. ۲ گڼه يادابنت ته مراجعه وکړئ)

**Independent Joint Anti-Corruption
Monitoring & Evaluation Committee**

د اداري فساد ضد اړونده غوره ژمنې

1. د نورو وزارتونو له خوا د اداري فساد ضد پلانونو په اړه څه نظر لری؟ په حیاتي او مهمو برخو کې د خدمتونو وړاندې کونکو وزارتونو لپاره د اداري فساد ضد پلانونه هیڅ د ژمنو په توگه نه دي یاد شوي. په حقیقت کې، د عامې روغتیا وزیر اوس مهال د اداري فساد ضد ریښتیني ستراتیژي په چمتو کولو کې ډیر فعال دی. د ښوونې وزیر هم دې ته ورته کار پیل کړی چې د جوړولو لپاره یو ښه اساس دی نو له دې امله د څارنې او ارزونې کمیټه د بروکسل کنفرانس باندې دداسې یوې ژمنې اضافه کولو لپاره رغ کوي چې د ۲۰۱۷ کال نیمايي پورې باید هغو وزارتونو لپاره د اداري فساد ضد ریښتیني پلانونه موجود وي چې عمده اتباع ورسره مخ کیري او د ۲۰۱۷ له نیمايي وروسته یې د پایلو خپرول پیل شي.
 2. له اداري فساد سره د مبارزې پلانونو ته دوام ورکولو، د هغو وزارتونو له لوري د اداري فساد ضد پلانونو وضعیت څه دی چې په ځانگړي توگه د اجرائو مدیریت اقداماتو معرفي کولو ته اړتیا لري؟ (د کرنې، اوبو لگولو او مالدارۍ وزارت، د کورنیو چارو وزارت، د سیمه ییزو ارگانونو خپلواک لوی ریاست، د احصایې مرکزي دفتر، د تفتیش عالي اداره)
 3. په لویې څارنوالۍ کې پیاوړي اصلاحات روان دي خو تر اوسه ددې ژمنو برخه نه ده. ددې موضوع په اړه باید یوه طرحه موجوده وي.
 4. د چارواکو له خوا د شتمنیو د ثبت په اړه پرمختګ اړین دی. خو د شتمنیو د ثبت اسنادو د کیفیت کتلو یا د شتمنیو د صورت حسابونو تثبیت کولو په اړه لږ یا هیڅ پرمختګ نشته. یوې ژمنې ته به په اسانۍ سره اړتیا وي چې د څارنې عالي ادارې له خوا پیاوړي اقدامات وهڅوي.
 5. د ولسي جرگې غړو او د ولایتونو والیانو له خوا د شتمنیو ثبت پورې اړونده یوې ژمنې ته اړتیا ده؟ ډیر کم شمیر یې د شتمنیو د ثبت شرایط پوره کړي (د ولسي جرگې ۲۵۹ غړو څخه یوازې ۲ تنو یې پوره کړي) (۳ یادابنت وگورئ)
 6. د پانگوني پیاوړي کولو په برخه کې – چې د عوایدو تولید لپاره یوه مهم ساحه ده، د فساد اړونده کړنې هم باید راوڅارې – یوازینۍ اړونده طرح دا ده چې د پلان هدف باید د ۲۰۱۷ کال تر نیمايي پورې د اقتصاد عالي شورا له خوا په یوه ازاده غونډه کې منظور او بحث ورباندې وشي. دا یوه ډیره معتدله طرح ده. دا کیدای شي هغو سکټورونو لپاره پیاوړي شي او یا نور هم مشخصه شي کومو کې چې ډیری پرمختګ شته.
- د اداري فساد سیستماتیک زیانمنی د مخنیوي لپاره د ملکي خدمتونو اصلاح ډیره مهمه او اړینه ده، خو د ظرفیت جوړونې () او د ملکي خدمتونو د ښخینه کارکوونکو پروگرامونو پرته په دغو ژمنو کې په دې برخه کې هیڅ څه روښانه نه شته. ولسمشر یواځې په دې وروستیو کې دغه موضوع بیا یادې کړه او ویې ویل چې “د ملکي خدمتونو نیول” یو د اداري فساد څلورو بدلونکو څخه دی. په دې اړه ژمنه د بیلگې په توگه کیدای شي دا وي چې، اصلاحي اقدامات دې په جدي توگه د ۲۰۱۷ کال په جنوري میاشت کې پیل شي او باید داسې ځانگړي اصلاحات راوڅارې چې د اداري فساد زیانمنو کې کموالي باندې متمرکز وي؟
 - د اداري فساد ضد د عدالت اوسنی مرکز (ACJC) نه دی یاد شوی. په دې اړه ژمنه کیدای شي په کال کې د دوسیو یو شمیر یا د ترلاسه شویو دوسیو مقابل کې د تعقیب لاندې نیول شویو دوسیو نورم او یا هم دواړه وي.
 - دا ښه ده چې د کانونو راویستلو سکټور په اړه یوه روښانه طرح شته، کومې چې له اداري فساد سره ژور توافق موندلی چې راتلونکو عایداتو لپاره یوې کلیدي سرچینې باندې اوریډو ته اړتیا لري. دا ښه طرح ده خو د لاندینيو اضافه کونو په واسطه نوره هم پیاوړي کیدای شي:
- “ ددې لپاره چې د استخراجي صنایعو د روښتیا نوښت (EITI) ته د دولت ژمنه عملي شي، د کانونو راویستلو په هغه قانون کې چې ولسي جرگې ته سپارل شوی باید د ۲۰۱۸ کال لومړۍ نیمايي پورې دغه تعدیلات شامل شي لکه: د هغوي د اعتبار د شرط په توگه د کانونو راویستلو د قراردانونو خپرول، د کانونو راویستلو

Independent Joint Anti-Corruption Monitoring & Evaluation Committee

قراردادونو د گټورتیا مالکیت تشخیص، د کانونو راویستلو ټول سکتور د تادیاتو او رسیدونو لپاره د یو واحد او شفافه بانکي حساب ایجادول، د کانونو راویستلو بودجې برابرولو لپاره د منرالونو د حقونو تعینول، د فورس ماجیور (د طبعي آفاتو) لپار ځنډ، د شخصي ځمکو د څښتنانو حق، د کانونو راویستلو قراردادونو تطبیق ته د هغوي د خپرولو پورې تړاو ورکول، او تر ۲۰۱۸ کال پورې باید د منرالونو مالي رژیم چمتو شي”

- اداري فساد سره د مبارزې په اړه نړیوالو تمویلونکو لپاره هیڅ طرحې نشته. یوه بې کیدای شي دا وی چې: ټول نړیوال تمویلونکي په دې اړه یوې خپلواکه کلنی بیا کتنې ته ژمن دي چې ایا هغوي افغانستان کې د خپلو مرستو کارولو کې د اداري فساد زیانمنو په راکمولو کې کامیابېږي او که ناکامېږي. هغه څه چې ملت ورته اړتیا لري د تمویلونکو له خوا د یو داسې آزاد وضعیت رامنځته کول دي په کوم چې په انفرادي او ډله بیزه توگه د اداري فساد ضد خطرونه موندل کېږي او دا چې دودان یې په مقابل کې څنګه غبرګون څرګندوي.

وګړو لپاره اندیښنه

د هغه ډول اداري فساد په اړه چې خلک ورسره ډیر مخ کېږي یوازې یوه طرح شته او هغه د خدمتونو ساده کولو او په یو ځای د هغوي بشپړولو په اړه ده (۱۳ طرح). خو دا برخه عیبونه لري. لومړی، دا خدمتونه داسې نه بنسټګاري چې تر اوسه مشخص شوي وي او وزارتونه یې کیدای شي د خلکو لپاره بې ارزښته وګڼي او وروستی پړاو کې ورپسې لټه وکړي. دویم، داسې گمان کېږي چې ساده کول د اداري فساد د کمولو په مانا دي. افغانستان کې د MEC کمیټې تجربې دا بنودلې چې ساده کول هرو مرو خلکو څخه د بډې اخستنې بار نه کموي نو له دې امله د خدمتونو وړاندې کولو په پروسه کې د اصلاحاتو راوستلو په موخه د اداري فساد ضد یوې طریقې رایجولو ته اړتیا ده. بالاخره، د خلکو د عاجلو اړتیاو پوره کولو لپاره وختونه ډیر وړاندې دي. خلک باید ولې تر ۲۰۱۸ کال پورې انتظار وباسي او وګوري چې د خدمتونو وړاندې کولو یوې سرچینې درې ادارې جوړې شوي او هغه هم یواځې په کابل کې؟ خلک باید ولې د ۲۰۱۷ کال تر یوې نا څرګندې نیتې پورې انتظار وباسي او وګوري چې په کلیدي خدمتونو کې د اصلاحاتو پروسه پیل شوې؟

ایدیټرانو لپاره یادادښتونه

1. مخکینی لنډمهاله ژمنې. په ۲۰۱۴ کال کې د لندن کنفرانس څخه وروسته، لوړ پوړو چارواکو د ۲۰۱۵ کال په سپټمبر کې د نوي SMAF (د دوه اړخیزه حساب ورکونې چوکاټ له لارې خپل ځاني اعتماد) یوې برخې په توګه د لنډمهاله ژمنو یوې مجموعه باندې موافقه وکړه. په دې مجموعه کې ۳۹ لنډ مهاله طرحې معرفي شوي چې تقریباً ټولې یې اداري فساد سره د مبارزې کولو یوه برخه لري. چې یا په مستقیمه توګه دي لکه د وزارتونو له خوا اداري فساد سره د مبارزې کولو پلانونو جوړېدل او یا هم په غیر مستقیمه توګه دي لکه د ملي تدارکاتو کمیسیون له خوا د خدمت معیارونو په منلو کې او د نوي لوی څارنوال گمارنه کې.

دولت په دغو شاخصونو کې ښه پرمختګ کړي لکه څنګه چې د مالي وزارت له خوا د ۲۰۱۶ سپټمبر په رپوټ کې د خپل پرمختګ په اړه رپوټ ورکړل شوی دی.

2. د ۵ کاري پلانونو په اړه د څارنې او ارزونې کمیټې شننه. MEC د ۵ پلانونو په اړه یوه مفصله شننه ترسره کړې او دغه شننه یې دولت ته لیرلې ده. دغه شننه په جلا توګه د څارنې او ارزونې کمیټې څخه موندل کیدای شي.

3. د ولسي جرګې وکیلانو او ولایتونو والیانو له خوا د شتمنی ثبتول. د MEC له خوا د څارنې عالي ادارې د معلوماتو د کتنې له مخې د ولسي جرګې ۲۵۹ غړو څخه یواځې دوه تنو^۱ او ۳۴ والیانو څخه ۱۱ تنو یې خپلې شتمنی ثبت کړي دي.